

Globalisering skaper motkrefter

Internasjonal økonomisk integrasjon er ikke noe kinderegge; det gir både gevinster og kostnader. Men det samme gjelder for alternativene.

Kaos råder. Det var konklusjonen til Torbjørn Røe Isaksen i en kronikk i Aftenposten nylig. Brexit, reversering av europeisk integrasjon, populistiske partier på fremmarsj, EU fra krise til krise, økende ulikhet, middelklassens jobber under press, var noen av problemene han tok utgangspunkt i. «Det hadde vært fint om hele vår kompliserte verden lot seg redusere ... til én historie», skrev han og fortsatte: «Slik er det ikke.»

Mange av de problemene kunnskapsministeren tar utgangspunkt i, har likevel én felles tråd: De fraståelser og motsetninger som globalisering bringer med seg. Dette har både en økonomisk og politisk side.

Den økonomiske kan belyses ved det valutapolitiske trilemmaet, i sin tid påpekt av nobelprisvinneren Robert Mundell: Selvstendig pengepolitikk (fastsette rentene ut fra innenlandske behov), faste valutakurser og frie kapitalbevegelser bidrar alle til en mer effektiv ressursutnyttelse. Men det er bare mulig å velge to av gangen, jf. den øverste trekanten i figuren. Det å velge to innebærer å velge bort den tredje.

Om valget er frie kapitalbevegelser og faste valutakurser må renten brukes til å forsvare valutakursen. Vil en bruke renten til å skape balanse i egen økonomi, må valutakursen bli bestemt i markedet. Ønsker man både selvstendig pengepolitikk og faste valutakurser, må en velge bort frie kapitalbevegelser.

Det korresponderende politiske trilemmaet, slik det er formulert av økonomen Dani Rodrik, er vist ved den nedre trekanten i figuren: Vi må velge mellom nasjonalstat, massepolitikk og internasjonal økonomisk integrasjon. Med massepolitikk menes alle styreformene der politikken må bygge på en viss grad av tilslutning fra innbyggerne.

Med nasjonalstaten som grunnlag for politikken kan en måtte velge mellom å ta hensyn til egne innbyggere, eller underlegge seg kravene til internasjonal økonomisk integrasjon. Dersom en ønsker



Nasjonale politikere har gitt fra seg kontroll, som utfordrer deres evne til å ta hensyn til egne innbyggers interesser. Forrige gang vi var i samme situasjon, i mellomkrigstiden, førte det til alvorlige tilbakeslag både økonomisk og for internasjonalt samarbeid. Bildet viser Brexit-forkjemper og utenriksminister Boris Johnson med kona Marina Wheeler etter å ha stemt under EU-valget. Foto: Peter Nicholls/Reuters/NTB Scanpix

begge deler, må nasjonalstaten erstattes av et regime med global politisk styring, så langt en utopi.

Disse to trilemmaene legger føringer på hvilke internasjonale økonomisk-politiske regimer som er mulig. Alltid må en velge bort noe. Og en velger bort det som til enhver tid fremstår som minst viktig. Men det man har valgt bort, vil en dag fremstå som helt uunnværlig. Det gir dynamikk i tilpasningen.

Meget grovt kan vi si at vår del av verden siste 150 år har beveget seg rundt det økonomiske trilemmaet, fra B under gullstandarden rundt forrige århundreskiftet, C i mellomkrigstiden, A i den første etterkrigstiden, B frem til århundreskiftet og C nå. Vanligvis har det gått rundt 30 år mellom hver regimeendring.

Det betyr at en suksessivt har holdt fast på hver egenskap i 60 år, kjent som to mannsaldere, for så å velge den bort som mindre viktig enn den egenskapen en har unnvært siste 30 år. Samtidig har det politiske trilemmaet gitt en vandring frem og tilbake mellom A og B, avhengig av graden av motsetninger mellom hensynet til egne innbyggere og internasjonal integrasjon.

Nå har vi frie kapitalbevegelser og en stadig mer global markedsøkonomi. Frie kapitalbevegelser skal sørge for en mer effektiv bruk av kapitalen, ved at den strømmer

Økonomi Per Richard Johansen



dit hvor den gir best avkastning. Men mens økt internasjonal handel kommer de fleste innbyggerne til gode gjennom billigere og bedre varer, går gevinsten av frie kapitalbevegelser særlig til dem som har kapital.

Det bidrar til skjevere inntektsfordeling mellom innbyggerne og kommer i tillegg til endringen i den funksjonelle inntektsfordelingen mellom arbeid og kapital og endringen i beskatningen, som også følger av globaliseringen. Arbeidstagernes posisjon svekkes, og skattekonkurranse mellom land vrir skattetrykket bort fra bedrifter

To trilemmaer

Det politiske- og det valutapolitiske trilemmaet avgjør hvilke internasjonale økonomisk-politiske regimer som er mulig. **To av tre ønskelige egenskaper kan velges.** Men det man har valgt bort, vil en dag fremstå som helt uunnværlig.



2016 DN grafikk

og inntektstagere med høye inntekter.

Globaliseringen skaper dermed motkrefter. Nasjonale politikere har gitt fra seg kontroll, og det utfordrer deres evne til å ta hensyn til egne innbyggers interesser. Forrige gang vi var i samme situasjon, i mellomkrigstiden, førte det til alvorlige tilbakeslag både økonomisk og for internasjonalt samarbeid. Det er dessverre ikke selvsagt at vi skal unngå samme utvikling denne gang.

Per Richard Johansen, sjeføkonom i KS

Mer debatt på side 24-25

Ny konsernlovgivning trengs
Linn Anker-Sørensen

Innelåst i Silver!
Paul Eggen jr.

Vi har skjerpet rutinene
Jan Petter Sissener

Sluttpakker som smøremiddel?
Trond Tørstad og Terje Strø

Gjestekommentar
- økonomi



Roger Bjørnstad



Hilde C. Bjørnland



Øystein Dørum



Steinar Holden



Steinar Juel



Per Richard Johansen

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen **Telefon:** 22 00 10 59 **Sentralbord:** 22 00 10 00 **Epost:** debatt@dn.no **Telefaks:** 22 00 11 10

Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn inklusive mellomrom **Underinnlegg/replikk:** Maks 1500 tegn (ca. 250 ord) **Legg ved portrettfoto.**

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.